

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Soóthy Gyula.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek az egyházmegyei pénztár (Gyulafehérvár vár) címére, reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden csütörtökön.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	— — — — —	8	Kor
Félévre	— — — — —	4	"
Negyedévre	— — — — —	2	"
— Hirdetések díjszábas szerint. —			

Szakszervezet és népszövetség.

Mikor meghagyást kaptam, hogy a tavaszi koronagyűlésen a kath. népszövetségről értekezzen, egyszermind arra is fölhevíttem, hogy legyek tekintettel a munkás emporiumokra, miután azokra az új kezdeményezés többnyire már létező szervezeteikkel találja magát szemben. Ezen utóbbi fölhevítésnek akkor a kedvezőtlen körülmények miatt¹⁾ csupán érintőleg tehettem eleget; amit tehát ott mellőzni kellett, e cikk keretében szándékozom elmondani. Magától értetődik, hogy nem gyarló gondolataim értékének félreismerése vagy túlbecsülése készíten rá, hanem bizonyos kötelességérzet, melynél fogva erkölcsileg valamennyien kényszerítve vagyunk arra, hogy a szociáldemokrácia pusztító árja elé emelendő töltés készítésén amilyen-olyan erőnkkel, de lelkiismeretesen közremunkáljunk. De készíten annak a jelenségnek szemlélete is,

1) Nemesak papi gyónás és lelkesítő tanácskozás, hanem azokon fölül még őt értekezés volt kitzerve rövid egy-két órára.

hogy a szociáldemokrata vezetőség naponkint új és nagyobb erőfeszítéseket tesz a kath. népszövetség bemocskolására, — innét van, hogy egy idő óta állandóan pokoli büzt kell éreznünk — és a munkásnéppel való meggyűlöltetésére. Tudom, hogy kartársaink azon része, akiknek nyájuk jó részben munkásokból áll, a szociális tevékenységre mintegy kényszerítve van s éppen ebből kifolyólag úgy az elméleti, mint a gyakorlati tudás bőséges mérvével fölkészülve; nem is ezeket akarom tanácsadással magamra haragítani, — egyikük, sajnos, már is megharagudott azon föltevésben, hogy tanácsot akartam neki adni, — csupán szerény gondolataimat elmondani a címben jelzett tárgy körül.

Miután csak nemleges vagy föltételes meghatározását lehet adnom olyan létező egyesületnek, társulatnak vagy szervezetnek, melyet egyes helyeken a kath. népszövetség, mint már fejlődésre képes élő organizációt készen talál, — hogy csupa ismeretlennel ne kelljen dolgoznom: leg-

alább a kath. népszövetség mibenlétét vélem előlegesen meghatározandónak.

Mi tehát a kath. népszövetség? Egy tisztán társadalmi szervezet, mely a válás és haza szeretetétől áthatott, a közjó érdekében cselekvésre kész katolikuskat szoros kapcsolattal akarja egybefoglalni és élő szerves egységgé kreálni. Tehát kath. szervezet, de nem türelmetlen azért a más felekezetheliek iránt se, akik miatta háborítatlanul munkálhatják jólétüket, csak mások károsításával ne tegyék azt. Ha a z a f i s alkotás, de nem soven, benne tehát a fajmagyar mellett helyet foglalhat a német, a tót, a román és egyebajkú honpolgár is. Nem arisztokrata és nem demokrata, benne tehát egyesülhet a legelső mágnás a legutolsó cseléddel, a milliomos a kolduossal, a munkaadó a munkással. Nem ő támogat bizonyos politikai pártot vagy irányt, hanem minden politikai párttól ő vár támogatást. Tagja lehet tehát bármely politikai irány híve. Semmi irányban se céloz pártoskodást, széthúzást, hanem

TÁRCA.

A jedikula rabja.

Szomorú időknek szomorú folyása!

1683-at irtak, mikor a török elfoglalta szép Magyarországnak jó harmadrészét. Hasszánnak, a híres emberkereskedőnek hajói végigjárták a Duna hosszát Belgrádtól Komáromig. Bűvös hajók voltak ezek, különös még a külsejük is, de bűvös a belsejük! Fény, pompa, kényelem, hiszen a legértékesebb árucikkét: embert hurcoltak. Olcsó volt akkor az ember itt s drága Stambulban.

Nem messze Komáromtól a Duna mellett egy gyönyörű kis udvarház feküdt. Ez már magyar föld volt, de elég közel az esztergomi szandzsáksághoz, hogy a becsületes mozlímok ácsaphassanak egy kis prédára. Szomorú állapotok biz ezek, de több bünyomta jó Lipót királyt, hogysem ilyen kicsi határvillongásokkal törődött volna. Ezeket elintézték maguk, — értették azok a módját.

Keszegi ifuúr volt a ház ura, — szomorú

uraság. Hanem hát még eddig mind nem baj; a baj ott kezdődik, hogy volt neki egy szép felesége, kinek szépsége hét vármegyén híres volt. S még ez sem lett volna baj, de az asszony szerette a gálántságot, igaz, hogy az urát is — egy kicsit. S még ez is kisebbik fele a bajnak. Ott a nagyobbik fele, hogy a Hasszán hajói meg-megállottak Komárom alatt s azok tündéri pompájáról csodákat mondogtattak azok, kik látták; — hisz szabad volt megnézni.

De kínos volt Keszegi ifuúrannak ezek után hallani, ha az asszony panaszkodott, hogy hát — a rongyos török tud fényes lenni s ő magyar asszony létere maga készítette viganóban járjon. Hanem aztán hamar felhagyott az ilyen beszédekkel, mikor az ura szomorú arcát látta.

„Hej, te még el is tudnál hagyni engem azért a hitvány condráért!”, — mondogatta Keszegi keserűen. No de lett erre egy kis záporosó, asszonysírás; tanúul hivta még a jó Istent is, talán még átkot is mondott magára, — végre is a gazda fogta tréfára a dolgot, hogy megvizsgálja a gyenge teremtést. Pedig hát . . . olyan különös volt az idők járása — egyedül

csak a felséges Isten tudott volna valamit mondani a jövőből.

Hasszán ismerte a Keszegi házatájkját, — mit nem ismert ő, honnan haszna lehetett?!

Akarattal terjesztette a csábos híreket az ő híres hajóiról; esténként mikor minden elnyugodott, a hold a Duna két partján — kiült mandolinjával a hajó fedélzetére s éneket az ezeregy regéből vagy énekelletett a papnőivel csábos éneketet s csendesen pengette melléje a mandolint — ezek voltak az ő furfangos eszközei, melyekkel megkerítette szerencsétlen árucikkeit.

Hogyne hallották volna ezeket az éneket a dunaparti udvarházban, hiszen a mélységes csendben messzire elhallaszottak azok. Hallotta Keszegi is s mindig valami keserű sejtés lepte meg; hallotta a fiatal asszony is s mikor hallotta, kilopódzott az udvarház tornácára s egyszer csak azon vette észre magát, hogy megint a suhogó selyem szoknyákon, pirosuló klárison, cifra pompán járt az esze. Ilyen az asszony, kikapós. S ilyenkor ujracsak szegyenkeze gondolt egyszerűségükre. Hiszen az ő ura mit tesz érte? Az ő ura nem is gondol rá, ha rá-

OBERBAUER A. UTÓDA

BUDAPEST, IV. VÁCI-UTCA 17.

.. a legjobb hírnemek öröndő és legrégebb egyházi szerek, uhák, zászlók stb. gyáa. ..

— Árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve. —

egyesülést, testvériséget. Mert benne csupán egy elem van: az összetartás egymás munkás szeretetében.

Miután ezen meghatározás csak burkolt és elégtelen formában adja az új intézmény célját, melynek ismerete nélkül se pártolása, se elvetése nem indokolt: szükséges néhány szóval azt is jelezni s ezáltal a más társulatok, egyesületek vagy szervezetek tagjainak irányítással szolgálni.

A kath. népszövetségnek az a célja, hogy a kor szervezett erőinek érdekharcában mi katolikusok is szervezett hadsereggel vegyünk részt összes társadalmi, de különösen vallási érdekeink biztosítása végett.

Ha már most kérdést támasztunk az iránt: szükséges-e, legalább előnyös-e azokra nézve, akik már tagjai valamely szervezetnek, hogy a kath. népszövetségnek is tagjaivá legyenek vagy éppen egyedül csak ebben egyesüljenek? Könnyen megfelelhettünk, csak mindkét alkotásnak a célját kell megtekintnünk. A népszövetségé ime előttünk áll: elsősorban vallási érdekeink biztosítása. Miután észszerűen okoskodva föl kell tenni, hogy kath. vallású emberek nem állhattak be valamely egyesületbe csak azért, hogy a kath. vallást, tehát a saját vallásukat hathatósabban támadhassák: azt is föl kell tenni, hogy az a szervezet, amelynek már tagjai, nem ellentétes célzatú a népszövetséggel vagyis nem a kath. vallás támadása végett keletkezett. Ha tehát tényleg így van,

batrán állíthatom, hogy az olyanokra nézve is előnyös, ha a népszövetség tagjaivá lesznek, még pedig annál inkább, minél közönyösebb az a másik szervezet az ő vallásügyi érdekeik istápolása iránt.

Föltéve már most, hogy egy adott szervezetnek célja tagjai részére mások sérelme nélkül jogokat szerezni, megélhetési és kereseti viszonyaikat javítani, anyagi érdekeiket biztosítani, — amilyen teszem azt a ker. szociális munkásszervezet, — kérdés: ellentétes-e ez a cél a népszövetségével, úgy, hogy aki az egyik felé halad, a másiktól okvetlenül távolodni fog? Nos én bizvást mondhatom, hogy semmiképpen se. Mindkét cél egy irányban van, útjaik egymás mellett futnak, mint egy jármű két kerekének csapásai. Az az egyén tehát, aki két ilyen szervezetnek tagja, csak az eszközt tökéletesbíti, mellyel célja felé halad; egy kerék helyett kettőt alkalmaz járművébe; szolgál testének és lelkének. Azt akarom-e tehát, hogy a tagok az ilyen irányú szervezetnek hátat fordítsanak? Isten őrizzen tőle! Olyan vétkes könnyelműsége soha se tudnék vállalkozni, hogy azt mondjam a munkásnak, a kisembernek: barátom, hagyd az anyagi érdekeid biztosítását és egyedül lelki dolgaiddal törődjél. Ellenkezéleg azt mondtam, hogy olyan gonosz időket élünk, mikor a kisemberek ideigvaló létük biztosítása végett nagyon is keményen talpra kell állaniok, szorosan össze kell tartaniok, mert különben súlyosan vétkeznek önmaguk és családjuk ellen. A főhalmozódott és már-már

szinte egyeduralmat gyakorló főke, az erkölcsi törvényt nem ismerő kapzsiság, a verseny szertelen szabadsága, az élelmiszer és minden fajtájú uzorának, csalásnak és minden gonosz indulatnak kedvező társadalmi és törvényhozói fölfogás különben mint gyengébbet — ereje legkisebb képességétől is megfosztja őt. Igenis tartsa kötelességének a munkás arra törekedni, hogy magának minél jobb sorsot, minél több jogot biztosítson. Még így is nehezen fog elérni annyit, amennyit becsületes és nehéz közhazsnú munkálkodása révén mindkét arányban méltán megérdemelne. A kath. népszövetség nem helyteleníti az ilyen törekvést, csupán azt kívánja, hogy ne szenteljük neki összes buzgalmunkat, hanem vele párhuzamosan vallási érdekeinket is istápoljuk. És ezt bölcsen kívánja, mert természetében van az embernek, hogyha lelki igényei ki nem elégítettek, lehet anyagilag akár a teljes függetlenség jómódú, — elégedett és boldog tartósnak nem lehet.

Az előre bocsátottakból vonjunk már most következtetést. Ha valamely olyan szervezetnek, egyesületnek vagy társaságnak vagyok tagja, mely minden vallásosságot gyűlöl vagy legalább a kath. vallás iránt viseltetik ellenséges indulattal, úgy a kath. népszövetségnek tagja nem lehetek, mert önmagammal ellenkezem. Ha azonban kath. vallásom ellen nem, sőt inkább védelmére akarok kelni, okvetlenül tagja leszek a népszövetségnek, ha másféle követségben már benne vagyok is, mert nemcsak mindennapi kenyerem

gondolna csak elvinné a vigalmakba Komáromba. — Csillagó fénytől, pompától látta magát körülveve, s ő elbűnítő szép volt . . .

Óh, de rossz ember is az ő ura, nem is rossz, — egyenesen gonosz, feltékeny!! Kerülne csak ő olyan helyre egyszer! . . . de őt az ura nem viszi sehová, avval áll elő, hogy a háznak szomorú sorsa, mintha bizony azt ő megtudná javítani; függ is az tőle!?

S azután valami különös vágy lepte meg; de hát ez mások is megessét.

Volt Hasszánnak egy felszemű renegát úgynőke. Ez ha kellett magyarnak öltözött, ha kellett töröknek; akármiféle nyelvet beszélt, akármint megpróbált. Ezt küldötte egyszer Hasszán Keszegihez.

Becsületes komáromi polgárnak öltözött a renegát s úgy állított elé. Hajlangott jobbra is, balra is, a cselség közt előadta aprólékos ügyeit s végre, mintha véletlenül tért volna rá, — elmesélte azt az életet, amit ő a hajón látott. S még ennél is többet: hogy milyen élete van annak, ki Stambulba jut. Hogy megbecsülök ott! aranyban öltöztetik, egy sereg rabszolga engedelmeskedik s ő a mindenható úrasszony.

Mindez igaz volt, de mit tudta az a szegény eseléd népség, hogy az a szegény teremtes, ki Stambulba jut, az aranyban is odaliszk — rabnő s onnan szabadon csak a véprada léphet; hogy a selyem ruhát levetik róla s korbáccsal verik végig, ilyen ruhát az élet. Erről hallgatott a renegát, ki különben dolgát végezve eloldalgott.

A hitehagyott hirei még aznap mind az asszony fülébe jutottak, — de még azon is túl,

a szívébe, a lelkébe. Hiú képek ébredtek újra benne s lázas vágy fogta el újra, — legalább csak láthatná azt a hajót; micsoda fény is lehet ott!

Mi is volna abban, ha ő oda elmenne — valakivel?

De hát, — ő megesküdtött volt az urának, — talán átkot is mondott volt magára.

Óh, de különös is a kísértés!

Megtámadta a török Bábapatót. Hitvány kis hely biz az, de nem a töröké abból egy talpalatnyi sem; védik is a magyarok vérig. Keszegi már az első pillanatban készen volt övével. Vitte volna a szíve, de tartotta az esze. Végre is jó magyar szíve győzött. Fájt neki, hogy még most is láborgatja a török, még most sem telt be hitvány lelke a pusztulással s ez a fájdalom pillanatra elfeledtette, hogy mi lesz házanépevel, míg ő oda lesz. Elment meg sem hagyogattott egyetmást a feleségének, hisz úgy is hamar visszatér.

Elment s oda is van már valami két napja. Aggódba várja felesége odahaza, s úgy látszik hiába. Volt egy kis fiuk — nem is szóltam még róla.

Lágyhajú, bogárszemű kis fiú volt. Szerette az anyját, de — csodálatos, még jobban az apját. Ezt vigasztalagta a fiatal asszony, pedig maga is kétségben volt.

A második nap azután, hogy Keszegi elment, — újra beállított az a bizonyos komáromi polgár. Az ifiasszonyhoz kérezzett s előadta annak nekijuhászodva, hogy, hát . . . izé . . . ott volt a rábapatotai esetapétén s az bi-

zony nem a legjobb volt ránk nézve, sokan el is estek s hát . . . izé . . . még az úr is el-esett . . .

No, hiszen ez volt még hátra! Lett sirás-rivás, felfordulás, hanem hát hagyjuk ezt.

A civis ismét elsomfordált. Eltelt egy hét, — két hét; a fiatal asszony buja csillapodott egy kicsit; a kis teremtes várta, várta az apját; mit tudta ő még, hogy mi a veszteség, bánat!?

Egy szép napon újra megjelent a komáromi civis s az ifiasszonynak a Hasszán hajónak paradicsomi életéről, tündéri tenyéről példalözgattott.

Nem érintettek most ezek az özvegyet; nem is nagyon figyelt rájuk, — de hát . . . olyan különös dolgokat mesélt ez az ember a török fővárosról, a szeráfról! Különös, nagyon különös! S ezt ő mind ott hallotta Komáromban a törököktől, innen-onnan.

„Egy kicsit megfogytott, megsápadt az ifiasszony a bánattól . . .” mondotta alázatos szánakozó hangon. — „De még most szebb” — hízelt neki. Óh, értette a módját. „Az ilyen szépségtől Stambulban megvakulnak a baksák . . . De bizon hiába, mert az ilyent rendesen s szultán emeli maga mellé a trónra . . . száz meg száz odaliszk engedelmeskedik . . . egy intésére lehull akárkinek a feje, hódolnak neki az unukukok; minden neki szolgál, — Hamalied édes álmát ad, — dulcsázt eszik, sorbetet iszik, rózsavizben fürdik, selyemben jár, gyémánttal ékesítik . . . ezt mind úgy meséltetik Komáromban a török katonák. „Óh ha a nagyasszonyt úgy öltöztöztetnek . . .”

biztosítását és földi jólétet, hanem lelki nyugalmat és boldogságot is munkálni akarom s aki bármelyik irányban akadályoz, azt jóakarómnak nem tartom, ha arany hegyeket ígér is nekem.

(Vége köv.)

TAN- ÉS NEVELÉSÜGY.

A falusi elemi népiskolák reális életre szükséges nevelésének fontossága, módja és egyes szabályai.

(Felolvasott az Erdélyi róm. kath. tanítóegyesületek szövetségének 1907. évi közgyűlésén.)

(Második közlemény.)

Az idő rövidsége nem engedi meg, hogy részletesen bebizonyíthassam: mennyire fontos az elemi népiskolának sokoldalú reális irányú nevelése, de hogy különösen épen a számvetést állítottam előtérbe e tekintetben, engedjek meg ezt megokolnom azzal a megdönthetetlen igazsággal, hogy számításból áll az élet; ez a gyűjtő csatornája a többi közismereteknek, s különösen hazánk falusi földmivelő népe van igazán ráutalva arra, hogy életének sokféle változataiban helyes, tiszta számító képessége legyen. Mezőgazdasági kultúra, ipar és kereskedelem fejlődése e nélkül nem érhető el soha, sem pedig a tiszta, helyes úton haladó tudomány sem mutathat fel e nélkül vívmányokat. Számítás, még pedig helyes, következetes számítás a nép életének, boldogulhatásának egyik főköve. Oktalan okoskodás tehát némelek részéről az, hogy elég, ha a nép írni, olvasni tud. A népiskolai növendéket pedig a helyes, értelmes és maradandó számításra — a miben és ameddig csak lehet — a szemléltetés, s az egy egység következetes elvével szépen elő lehet készíteni az életre, ha helyes alapozás rakatott le előre.

Ébreszgette a kigyót, melengette, de mikor ide ért — felrezzent ám az asszony!

A renegát szinte elrontotta a dolgát. Mentegetődzött mindjárt, hogy azt ő nem úgy éreztette . . . de hát mikor olyan szép az ifiaszszony! És látna csak azt a hajót! Annak a stambuli életnek kicsiben mása ez!

És addig beszélt, míg az asszony elhitte, hogy ott senkinek sem lesz baja, hogy Komáromból sokszor járnak ki az úriasszonyok megnézni azt — s ő becsületes komáromi polgár, az ő biztosítása mellett bátran elmehetne . . .

És végre is elment; — hiszen közel van és csak rövid időre megy; — nagyon de nagyon marta már a kíváncsiság s az az ember még esigázta azt.

*

Különös! Hétköznap van és a hajó olyan cifra! Igen ám! Nagy szükség van erre.

Különös! Olyan szép az idő s még sincs a hajónak látogatója! Nincs ám, mert minden ember kerüli azt, mint a tüzet. De hát mit tudta ezt az ifiaszszony.

Mikor rálépett a hajóra — a lampionok kigyúltak, virágos volt a fedélzet; erős rózsavíz, ámbra illat jött ki a belsejéből; vigság hangjai, mandolin pengés hallatszott, — dévaj kacagás, sivalkodás közbe közbe: mulattak a rabnők.

Keszeginé megdöbbsent attól, hogy egyedül van, de valamennyire biztosítva érezte magát a civis révén. Mikor belépett a hajó belsejébe — elámult, elszédült. Csakugyan fény, pompa volt ott. A drága perzsaszőnyegek a padlón hever-

De nemesak e téren kell a falusi elemi népiskolának a reális életre való nevelés fontosságát szem előtt tartania, hanem többi tárgyainál is. Így például a napjainkban nagy arányokat öltött kivándorlás és szélsőségre hajló szociálizmus hangosan figyelmeztet arra, hogy egyrészt a földrajzi oktatásnál igyekezzünk a gyermek lelkebe a szülőföld, az édes magyar haza iránt kitéphetlen szeretetet, ragaszkodást oltani, azt alaposan megismertetni, nem törődve a még ma is sok, a vizsgákon megjelenő hallgató és a maradandó tanítást elbírálni legkevésbé tudó laikus azon ferde nézetével, hogy: mert a gyermek nem lélegzet nélküli kerepéléssel darálja el a könyv színtelen szavait, hát nem jól sikerült a vizsga, s gyenge a tudás; hisz a legképzettebb, legtudományosabb emberek között is vannak, kiknek fejében sokkal több tudás, lelkükben meghatározhatatlanul több érzés van, mint amennyit előszóban kifejezni tudnának. Legyen annak a gyermeknek helyes földrajzi ismerete, legyen tele szíve a megismert édes anyaföld iránti szeretettel, ez a reális földrajztudás.

Más részről pedig úgy reális, mint szociális szempontból is törekedjünk arra, hogy megismertessük vele annak módját, hogy azt a kedves földet, melyen apai véruket és izzadságukat hullatták, s amelyen élünk-halunk kell, miképen lehet és kell a számítás elméletének segítségével okszerűen a saját és hazája javára, a nemzeti vagyamosodás előmozdítására, a megélhetési nehézségeinek megkönnyítésére kihasználni; mert többet ér a nevelés mélyítő ekéjének eme munkája, az igazi érzés és reális tudás, mint az értelem és tartalom nélküli rideg leírésle és szép tárgyaknak: minő a hazai földrajz és nemzeti gazdaságtan. Pompás dolog lehet pl. sok fülnek, illetve fültre nézve az állatok különféle rendinek, fürtös virágú stb. növényeknek elreccitálása, de a valóságban többet ér, ha a gyermek és leendő honleány a természetben gyakorlatilag megtanulja, hogy egyebet

tek, bársony ottományok álltak kerekben, selyem függönyök logtak a kajütök előtt, — fény, ragyogás mindenütt; erős csillárok vetették a világot, — egyik szegletben izzó parázon ámbra égett, egy kis szökőkút rózsavízet lövelt; szétapított rózsaszirmok heverték szerteszét; a teremben halványarcú rabnők táncoltak szédületes gyorsasággal, hogy aztán elbódultan egy ottománra lerogyva abban az érzéketlen mámorban heverjenek; — vagy futkostak, játszottak, énekeltek; dolgoztak; itt is ott is egy-egy eunuch szolgálatrakészen, néhányan mandolinon, citerán játszottak; a rabnők nyakán az ékszerük csillogtak, ragyogtak, — mindez bódító zürzavarban, csoda-e, ha a fiatal asszony elálmétkodott! Nem is vette észre senki érkezésüket; a civis innen egy más terembe vezetete, ott ugyanez a kép; onnan egy harmadikba s minden ugyanígy. Azután megmutogatta a ruhátárolt, az ékszereket . . . csodás fény, pompa, ragyogás mindenütt, — óh, ezt még elgondolni sem lehet. A fiatal asszony tágranyilt szemekkel nézte mindezt bámulva, sóváran; — egészen megfélekedezett magáról. Nem is vette észre, hogy . . . hogy a hajó gyengén megingott, azután lassan zajtalanul úszni kezdett. Révkomárom lámpái messze maradtak, a hajó ment, — lassan Stambul felé!

Ez volt a rablás! S ha majd megtudja a valót? Majd elnémtik! Ha gyermeke után sira kóznai fog? Majd elámitják, — megigérik, hogy utána hozzák.

Most csak lefelé a Dunával Stambul felé!

(Vége köv.)

ne említsék a föld mivélésének okszerű módját, saláta, hagyma és zöldségtermelést, hogy ne kelljen neki e föld szülőttének, mindezeket a bulgár kertészről drága pénzen megvennie.

Ez is olyan fontos téma nemzetgazdaságilag, hogy sokat lehetne róla beszélni, de menjünk tovább! Egy másik tárgyra. Ott van a történetem, az elemi népiskolai tárgyak egyik legszebb, legelvezetesebbike. Nézzük meg csak hazánk elmúlt történeti eseményeit, de nézzük meg a mostani siralmas állapotokat, melyekben magyar nemzetiségünk, önállóságunk, függetlenségünk és nemzeti méltóságunk tengődik, s amelyek miatt a nemzeti érzés annyira lanyha lett, s szinte közönyösséggé fajult; midőn egy honfenntartó nemzetet, kenyeret adó hazát a hálátlan gazemberek gyalázzal illetnek az ősi portán és saját házában. Szigorú reális alapon kell az elemi népiskolának erős nemzeti érzést teremtenie, kendőzést és irtalom nélkül le kell rántani a leplet a burkolt történeti eseményekről, hogy legyen a népek tiszta, helyes és elegendő történeti ismerete, erős hazafias nemzeti érzése, amely megalkuvást nem ismer, nem simogat; — mely simogatásnak most iszogadjuk a levét — s hogy a korbácsot, mellyel hátunkon oly sokszor végigsuhintottak s mi azután még meg is esőköltük, hogy azt valaha mi suhogtassuk meg és vágjunk szeme közé mindazoknak, kik ezzel a korbáccsal annyi vért, könnyet és nyomorúságot sajtoltak belőlünk. Mert vagy legyünk magyarok, kik szabadon élni megérdemeljük terheltlen hazaszeretetünk és függetlenségünkhez való szívós ragaszkodásunkért, vagy pusztuljunk el a föld színéről, ha lanyhaságunk, közönyösségünk és meghunyászkodásunkkal a magyarok Istenétől azt kárdelemeljük, de rabszolga nép ne legyen a magyar soha, se német zsoldos, hanem vagy dicsőségesen és szabadon éljen, vagy dicső halállal haljon meg. Én, a magyar nemzeti eszme főnagya voltától áthatva és ezérvés történetünk bizonyítékain okulva és elgondolkozva, egy becsületes nemzetre nézve csak e két álláspontot tarthatom elfogadhatónak, de harmadikat, mely e kettő között bujkál és sok minden áramlattal megalkuszik, soha! Így értem én a történelmi reális irányú nevelést a földleírás támogatásával s részint önállóan, s az anyaföld megszeretetésével. Azt hiszem, ez is elég fontos kérdés, sőt már nagyon is időszerű. Épen így reális alapon kell a természetrajz, természettan ismereteit is nyújtani, összekapcsolva azt a mezőgazdaság különféle ágaival, sőt még a könyveket is színterem ilyen értelemben kellene megszerkeszteni, hogy azok ne pusztá leírásokat tartalmazzanak időszaki csoportok szerint s akkor lenne e tekintetben is a népnevelés életre kiható és mezőgazdasággal foglalkozó népünk javára igazán értékes. Csak egész röviden egy dolgot említek fel, hogy a természetrajz, természettan, gazdaságtan mennyire összevágunk. Ha tavaszi időben, egy jó sebes eső után, mely a földet alaposan megsulykolta, megzemléltetjük a gyermekekkel a buza- vagy rozsvetést, ott a növény fejlődésének szemléltése, leírásával kapcsolatban észrevesszük, hogy a szegény föld nagyon összenyomakodott, részecskéi így összszébb kerültek egymáshoz, így tehát most már a földrészecskék között levő likacsokból esővecskék keletkeztek (hajszálcsővésség), amelyek a jó öreg nap a föld nedvességét kiszippantja, a föld kiszárad, s a növények csak silylenek benne. De ezen lehet segíteni. Elő kell venni a vasboronát, amugy magyarosan meg kell vasalni az egész megkeményedett földet, s így elrontjuk a hajcsőveket és nem szá-

rad ki oly hamar a föld, mint a szomszede, aki nem így cselekedett stb. stb. Irvé a kapcsolatot és a realizmus. De nem hallgathatom el az alkotmánytan, vagyis polgári jogok és kötelességeknek igazán a nép életéből vett, egyszerű, világos módon való tárgyalását, hogy megövjük népünket későbbi és tudatlanságból eredő hibáktól, részint pedig hogy a haza, s a fennálló törvények és az ezek végrehajtásával megbízott előjárók iránti kötelességtudást, tiszteletet beleoltuk szívébe már az iskolában s tovább ápoljuk az életben, hol arra alkalom és idő kínálkozik.

Hogy mily végzetes dolgra viszi egyiket-másikat az alkotmánytanban való járatlanság, s hogy ők ilyen bajba ne keveredjenek, elmondok nekik az alkalmoszerű rész tárgyalásánál pár rövid példát. Pl. Az adónál: Egy polgár köteles állami adóját nem róttá le, holott ez minden állampolgárnak szent kötelessége. Az előjáróság foglalni akart nála, ő azonban a kapuban vasvillával fogadta a törvény embereit. Ezek kénytelenek voltak visszavonulni, s a főszolgabíró úrtól esendőri karhatalmat kérni. Ez meg is jelent, de a esendőriök is hasonló fogadtatásban részesültek. Mintán hasztalan kíséreltek meg szóval elintézni a dolgot s lelkére beszélni a tudatlan embernek, kötelességükből kifolyólag erővel is végre akarták hajtani a törvény parancsát. A boldogtalan polgár erre megtámadta őket, s midőn ezek látták, hogy életük is veszélyben forog, leszúrták őt, s árván maradt a család. (Megtörtént igazság.) Hány más hasonló eset történt már. Veszek egy szelidéb dolgot, pl. az ingatlan vagyon szerzésnél, illetve ennek tárgyalásánál. Egy polgár egy szép belsejét vett anélkül, hogy elment volna előbb a telekkönyvhöz, hol minden ingatlan be van jegyezve, s megnezte volna annak erre a belsejre vonatkozó mind három lapját, s így meggyőződött volna a dolgok állásáról. Kifizette a vételár teljesen, de a belsejéggel akkora teher vagyis adósság ment át a nyakára, (ami a belsejére volt betáblázva), hogy ő azt kifizetni nem bírta. Dobra került a birtok, s ő koldus bottal mehetett ki belőle jóformán. S még mennyi alkalmas példa van mindezek közül, életrekiadó leaktározására. Megjegyzem, ezek nem mintatanítások, csak rövid vázlatok ahhoz. De ebből is látható, mennyire fontos e tárgynak is a realitás alapon, vagyis az életre kiható tárgyalása.

Sokan a testgyakorlatot semminek, vagy legalább is idővesztetésnek tekintik az elemi népiskolában; pedig: hogy a mai csenevész világban a fokozatos testi fejlesztés, a huzamos tanítás ülés folyamán elpetyhüdt fizikum mennyire megkívánja, de meg a figyelemre nézve minő üdvös erkölcsi befolyása van, azt — kívált tanítónak — bizonyítani nem kell.

Hátha még katonai alapon és módon — amint a gyermek is legjobban szereti — képezhetnők a növendékeinket, Magyarország leendő katonáit, az volna szép és realis dolog. Természetesen ez már aztán a tanító egyéniségén, rátermettségén kívül egyéb körülményektől is függ.

(Vége köv.)

Támogassuk szívvél-lelékkel, vagyis tollal és pénzünkkel az egyházmegyénk érdekeit szolgáló ezen egyetlen lapunkat.

H I R E K.

— **Személyi hírek.** Kovács Lajos praelátus-kanonok e hó 19-én érkezett haza Radegundból. Szikra y-K o l l m á r I m r e cs. és kir. tábori lelkész e hó 23-án több heti szabadságra távozott. Tavolléte alatt Z l a m á l Á g o s t o n főgymn. tanár helyettesíti.

— **Személyzeti.** Dr. Kászonyi Alajos plébánosnak Karcfalvára, Márkus Endre lelkésznek Csiktapolcára, Jaross Béla vallásánárnak Marosvásárhelyre, Gegő Simon segédlelkésznek Marosvásárhelyre, Merza István segédlelkésznek Székelyudvarhelyre, Nagy Albert segédlelkésznek Gyergyóremetere és Felser Miklós segédlelkésznek Szárhegyre kinevezettek. Weimann Sándor a kolozsvári egyetemre küldetett.

— **Püspöki konferencia.** Szeptember hó 3-án a magyar püspöki kar konferenciára gyűlt össze a primás budavári palotájába. Az értekezlet a legközelebbi parlamenti tárgyalás alá kerülő kath. kongrua és autonomia ügyével is foglalkozni fog.

— **„István király” személyében** mi katolikus magyarok, szent férfiut tisztelünk, a kit az egyház melttan állít oda példaképül minden hívő ember elé, hogy erényes életén tettekre buzduljunk. A ki történelmet tanult, az tudja, hogy szent István király a „keresztény katolikus Magyarországnak” megalapítója. Mégis azt olvassuk az „Alsóféher” c. hetilap f. évi 66. számában: hogy országunk „nem volt . . . római katolikus, hanem önálló magyar keresztény egyház.” Hát ugyan bizony milyen volt? talán csak nem volt német kalvinista? Kár okvetlenkedni. Nagyon szeretnénk a jövő számok valamelyikében „Jórántó” úrnak, ezen kérdést illetőleg történelmi bizonyítéka it o l v a s n i!

— **A családó nem mehet Amerikába.** Egy kétségkívül üdvös újítást fog megteremteni a kormány a kivándorlási törvény revíziójával, amelynek egyik nevezetes intézkedése az, amely eltölti, hogy jövőben a családfejtartók családjaik hátrahagyásával kivándorolhassanak.

— **Apácák internátusa Gyulafehérvárott.** A szent Vincéről nevezett szatmári kongregációhoz tartozó igralmas nővérek gyulafehérvári internátusában felvesznek elemi és polgári leányokat. Tájékoztást szívesen nyújt az intézet főnöknője.

— **Értesítés.** A helybeli róm. kath. főgimnáziumba a tanulók felvétele és beírása szeptember 1. 2. 3. napján történik, naponként d. e. 8—12-ig és d. u. 1/23—5-ig. Az I. osztályban a nem katolikus tanulókat szept. 3-án írjuk be d. e. 10 órától kezdődőleg még pedig f. é. július hóban történt jelentkezés sorrendjében. A kik akkor nem jelentkeztek csak azon esetben vehetők fel, ha még marad üres hely a törvényes (68.) létszámig. Az igazgatóság.

— **Harangszentelés Felsőcsernátonban.** Kacsó Boldizsár, Csernátan agilis plébánosának buzgólkodása, Püspök Úr Ó Excellentiájának 150 korona kegyes adományából és a felsőcsernátoni róm. kath. hívek áldozatkészségéből a temetőben felállított harangokat folyó hó 16-án szentelte föl Balázs Ferenc ker. főesperes a csernátóni plébános segédkezése mellett, igen nagyszámú alsó- és felsőcsernátoni hívő közönség jelenlétében. Valóban a lélek ünnepévé varázsolta s az alsó- és felsőcsernátoniakra örökre emlékeztetéssé tette e napot a közszeretet- és becsülésben álló főesperes hatásos beszéde által, melyet a szertartás végeztével a róm. kath. temetőt teljesen ellepő néptömeghez intézett. Szólt a harangok jelentőségéről, buzdítva a

híveket, hogy éberem figyeljenek azoknak imádságra és ünneplésre hívó szavára, s legyenek mindig hű és igaz gyermekei az Úr Jézus igaz anyaszentegyházának. Beszédje végén megköszönte a hívek áldozatkészségét, hogy ebben az anyagi világban is ily szent áldozatot hoztak igaz hitökért. Végül Isten áldását kérte mindazokra, kik a kedves harangok beszerzéséhez filléreikkel hozzájárultak. A szívek és lelkekig ható beszéd után, az újonnan felszentelt harangok szép és kellemes hangjai mellett oszlott szét Felsőcsernáton apraja és nagyja vallásüldömség nélkül és az alsőcsernátoniak igen nagy száma. A kik a hívek lelki üdvét oly melegen szívóken viselik, azon szerény gondlattal foglalkozának, hogy ezen 300 lelket számláló küldömben is vallási kötelességét buzgón teljesítő filialis hitközség hívei, bár a közel jövőben saját falujokban épült templomban kérhetnék Istennek áldását fáradságos munkájokra.

— **Hogyan jut a Magyar „hírnév”-hez?** Triesztből jelentik, hogy az ottani kávéházakban egy újabb hazárd játék kezd terjedni a csokoládé automaták mintájára. Az automataba 20 fillért kell bedobni, amire sokszor 2 drb. 20 filléres esik ki, sokszor meg persze semmi. Természetesen, hogy az utóbbi eset a gyakoribb, mert különben a vállalkozó hogyan vágatna naponként egy-egy gép után 50—100 korona nyereséget zsebre, s hogyan adhatna a kávéháztulajdonosnak 20% hasznot! Ez az újabb, bár ostoba, de raffinált módja a csalásnak rengeteg penzt esal ki a fiatal emberek zsebeiből. — De a legszomorubb az, hogy az illető vállalkozó ezuttal is magyar zsidó. Így teszünk mi szert a külföld előtt arra a szomorú hírnévre, amelyet ezek vállaltak munkájára is hiába igyekszik reperálni. Hátha a triesztiek tudnák azt, hogy erre mifelénk minden 10-ik automata reagál a vasutakon a bedobott 10 és 20 filléresekre! De jobb, ha nem tudják.

— **IX. Pius szenttéavatási pöre.** Most folyik a mult század jámbor pápájának, IX. Piusnak szenttéavatási pöre; azaz hogy ezek még csak az előkészületek, amennyiben most még a scrutiniumnál, azaz a vizsgálat kezdetén tartanak. Ezelőtt néhány hónappal ugyanis a kongregáció fölszólította mindazokat, kik IX. Pius életére vonatkozólag valamit tudnak, hogy azt haladéktalanul jelentsék be; hogy ennek a fölszólításnak mekkora eredménye lett, azt bizonyítja az a körülmény, hogy csak magából a kis Lugo községből mintegy 300 okmány érkezett be. A bizottság IX. Pius rendelkezletére augusztus 5-én kiszállt Imolában, hol IX. Pius egykor püspök volt. A következő napon a bírák megtartották Imolában a helyszíni szemlét és elrendelték a tanúk megbeszélését. Ha a bíróság Imolában befejezte a vizsgálatot, akkor tovább folytatják azt mindazon helyeken, ahol a IX. Pius csak megfordult; így IX. Pius szülőhelyén Senigallia-ban, majd Spoleto-ban, ahol egyideig püspök volt, nemkülönbén Gaeta-ban, ahol 1849-től—1850-ig száműzetésben élt; végül Nápolyra és Rómára kerül a sor. Csak ha ez a vizsgáló bizottság beszolgáltatta az adatokat, akkor az iratok áttanulmányozása után döntenek affőltől, vajjon a S. C. R. megkezdje-e a szenttéavatási eljárást vagy sem.

— **Nemzetközi katolikus tanítósövetség.** Szeptember 2-től 5-ig lesz Velencében a tanítók nemzetközi szövetségének alakuló gyűlése. A Società Magistrale Cattolica Tridentina most fölhívást intézett úgy Németországra, valamint Magyarországra Ausztria összes tanítóegységeire, hogy ezen a gyűlésen képviseltesék magukat minél nagyobb számban. A szövetség célja, hogy a tanítók a nemzetközi szövetkezés

által minél nagyobb energiával küzdhessenek a szabadkőmivesek ama törekvései ellen, hogy a szabadiskolák által a katolikus oktatást hátrébb szorítsák. A velencei nagy tanítónapoknak már a programja is készen van; tárgyalás alá kerülnek: 1. A tanítószociális helyzete; 2. A tanító és az állami törvények; 3. A gyermekkertésznők gazdasági helyzete; 4. A népiskola és a kurzusok tanítók számára; 5. A tanító működése az iskolában és az iskolán kívül; 6. tanítók önszegélyezése! 7. új pedagógiai módszerek és a tanítás segédeszközei; 8. a nemzetközi katolikus tanítószövetség alapszabálytervezete.

— **Balthazár megbukott.** A szekularizáló böszörményi esperes, a Társadalomtudományi Társaság és a Népszava házi papja, a debreceni szuperintendes választáson csufosan elbukott. A bukás annál csufosabb, mivel a szociáldemokrata protestáns esperes, a legpiszkosabb fegyverektől sem riadt vissza, hogy Kiss Áron örökebe léphessen. Hónapok óta folytatta váltogetatlan eszközökkel a korteskedést, saját érdekében izgatta a népet és kiadta a jelszót, hogy a nép protestáns lelkészeknek és tanítóknak ne higgyen. Ez a különben is kis kaliberű ember, akinek főtrükkje a katolikus egyház vagyonának szekularizációja volt, ma elvette méltó büntetését. Leszállították a magas paripáról, melyre szüklátkörü ember létére, méltatlanul ült fel. Minden kapaszkodása és erőszakoskodása dacára is megbukott a debreceni szuperintendes választáson. A szavazatszedő küldöttség gróf Degenfeld elnöklete alatt ma délután fejezte be munkáját Debrecenben. Felbontották a szavazatokát és konstatálták, hogy csaknem valamennyi köztség leszavazott. A szavazás eredménye a következő: Dicsőffy József 231, Eröss Lajos 227, Balthazár Dezső 184, Dávidházy János 116 szavazatot kapott. Eszerint a pótválasztás Dicsőffy és Eröss között fog lefolyni s Balthazár természetesen a pótválasztásból kimaradt. Ezzel úgy hisszük, befejezést nyer egy olyan ember szereplése, aki saját felekezetének sem vált dicsőségére s legfennebb csak az egyoldalú elfogultságból származó gyűlölködésnek és öblös semmitmondásoknak volt kifejező embere. De ha bukáásával egyszermint vereséget szenvedett az az irány is, mely a zsidó-liberális frázisok vezetése alatt a protestánsokat a katolikusok ellen akarta harcra vinni, akkor szerencsésnek kell tartanunk a választás kimenetelét elsősorban a reformátusokra nézve, kik vele együtt beláthatatlan következményű harcok kilátásaitól szabadultak meg. Ezekből a harcokból pedig nem a kereszténység, hanem a zsidószabadkőmives szociáldemokrata, nemzetellenes szövetség húzta volna a hasznát.

— **A Katolikus Nagygyűlés.** Az idei (VIII.) Katolikus Nagygyűlést rendező Magyarországi Katolikus Egyesületek Országos Szövetsége (röviden: Országos Katolikus Szövetség) most küldi szét a nagygyűlés meghívóit. A szeptember 13., 14. és 15. éni Budapesten a városligeti Iparcsarnokban rendezendő nagygyűlés meghívója többek között ezeket közli:

A VIII. Katolikus Nagygyűlésre kétféle jegy bocsátott ki.

A belépőjegy 1 korona, mely a nyilvános és szakülésekre és a nagygyűlés keretében tartandó kongresszusokra való belépésre jogosít.

A tagsági jegy 5 korona, mely a belépőjegy nélkül is belépésre, a jegy számának megfelelő ülőhely használatára, a szaküléseken és a zárt ülésen tanácskozássra és szavazásra jogosít. Azonfelül a tagsági jeggyel bírók utólagosan ingyen kapják meg a VIII. nagygyűlés könyvét.

A nagygyűlésre felutazók a Szövetségtől kedvezményes utazásra szóló igazolványt kapnak. A kedvezmény 33% díjmérsékletben áll az igazolványban feltüntetett módon. A jegyeket már most meg lehet váltani, azok szétküldése azonban szeptember 1-én kezdődik. A nagygyűlésre vonatkozó minden felvilágosításért a Magyarországi Katolikus Egyesületek Országos Szövetségéhez, vagy rövidebb címen: Országos Katolikus Szövetséghez kell fordulni (Budapest, IV., Ferenciek-tere 7. szám).

Általános program: 1908. szeptember 13-án, vasárnap délután 3 órakor a városligeti Iparcsarnokban. Megnyitó ülés. 1. Megnyitó beszéd. 2. A nagygyűlés elnökségének megválasztása. 3. A szakosztályok megalakítása. 4. Üdvözlések. Közvetlenül utána X. Pius pápa 50 éves jubileumának ünnepe. Atvonulás az Andrássy-úton a Szent-István-bazilikához. Eucharisztikus körmenet. Este a keresztény szociálisták ülése.

Szeptember 14-én, hétfőn 1/29 órakor Veni Sancte és Eucharisztikus kongresszus az Iparcsarnokban, utána Népszövetségi közgyűlés ugyanott. Hétfőn regeli 9 órától esti 5 óráig üléseznek a hitbuzgalmi-karitatív, közművelődési és szociális szakosztályok. Ugyanancs akkor üléseznek az Aquinói sz. Tamás, Regiszi sz. Ferenc társulatok, az Orsz. Pázmány Egyesület, Tanügyi Tanács, Szent Imre Kör, Iskolaegyesület, Legényegyletek központja, Hittanórok és Hitoktatók Egyesülete stb. Este 5 órakor I. nyilvános ülés az Iparcsarnokban. Este 8 órakor a Mücsarnok kupolatermében egyházzenei estély (az egyházművészeti kiállítás alatt).

Szeptember 15-én, kedden délelőtt 10 órakor II. nyilvános ülés. Delben a nagygyűlés lakomája. Délután 4 órakor zárt ülés az Iparcsarnokban, ugyanott este 5 órakor a III. nyilvános (záró) ülés.

A jeggyel szétküldendő részletes program a kongresszusok és szakülések idejét, helyét, a beszédek tárgyait és előadóit is tartalmazza.

— **Pécsi mezőgazdasági gőzmalom és sörgyár rt. cég alatt** Pécselt részvénytársaság van alakuóban 1.250.000 K. alaptőkével (2500 drb. 500 koronás részvény) gőzmalom és sörgyár létesítésére. Az új társaság átveszi ifj. Scholz Antal pécsi sörgyárát és azzal kapcsolatosan gőzmalom épít. A sörgyár értéke 700.000 K., ebből azonban jelzálogi kölcsönre 400.000 koronát levonnak és a hátraleköt 300.000 koronából 200.000 koronát részvényekben, 100.000 koronát készpénzben fizetnek a Scholz cégnek. A részvényalíráis záróideje: 1908. október 15. Az alapítók: Zichy János gróf, Zsolnai Miklós, Kindl József, Truka Jozsef, Jánosi Engel Gyula, Jeszenszky Imre, Döry Ödön, Krausz Béni, Seper Kálmán, Horváth István és Förster Jenő. Az alapító bizottság irodája Pécselt (Király-utca 23—25. sz.) van.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

A kik a modern gazdálkodás iránt érzékel birnak, nagy haszonnal fogják forgatni a legújabbban jelent „Műtrágyázási Közlemények” című havonként megjelent gazdasági szaklapot. Tartalma az első számnak a következő: Mit kell tenni a buzatermés fokozása érdekében — az őszi rozs trágyázása. A foszfortrágyák. — A tej mennyisége és minőségére befolyó körülmények stb.

A Szent István Társulat kiadásában, Wohlmuth Ernő tanító által szerkesztett, igen tartalmas kis könyvecske jelent meg, melynek

címe: *Tanítók Évkönyve*. Ára 1 kor. A népnevelés barátjai nagy haszonnal élvezhetik.

* *Az Örökimádás* című katolikus folyóirat, melyet Makay Lajos szerkeszt nagybuzgalmú ügyszeretettel, augusztusi füzeté rendkívül dús tartalommal jelent meg. E valóban életrevaló folyóirat a Központi Oltáregyesület (Budapest, IX. ker., Üllői-út 75.) kiadásában jelenik meg s előfizetési ára egy évre csak 3 korona. Ajánljuk t. előfizetőink pártfogásába.

* *Az Egyházi Közlöny* (szerkeszti Gerely József) XX. évf. 34—35. szám bő tartalommal jelent meg. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Esterházy-utca 15.

Iskolai értesítők.

Előttem teszik az erdélyi r. k. status főnhatósága alá tartozó középiskoláknak — szám szerint hatnak —, továbbá a csikószőlő tanítóképző intézetnek, a szentferencendi nővérek nagyszabedényi tan- és nevelőintézetének végre az ugyanottani Teréz-árvaháznak egy tanévi munkaterjedelméről való kimutatása. Vizsgálat, fontolgatom és — szomorú vagyok. Nem azért, mintha az értesítők akár a legjelesebb hazai tanintézetek eredményénél is kevesebbet mutatnának, hanem azért, mert azoknál sokkal többet nem mutathatnak. Szomorú vagyok, mert — a t. szociáldemokrata urak engedelmevel legyen mondva — én még elsődrendű nemzetgazdasági kérdésnek tartom, hogy milyen annak a sz e l e m i é s e r k ö l c s i t ö k é n e k, vagy ha úgy tetszik vetésnek, fejlődése, amelyet a tanulóifjúság kiképzetése képvisel. Szerintem ugyanis nem csak testi, hanem szellemi munka is képes értéket termelni, mely javára szolgálhat úgy az egyének, mint az összesnek. Nos pedig a terméseredmény — legalább qualitative — semmiféle cikknel se javul évtizedek óta. Haladás csupán sokoldalúság tekintetében konstatalható. A sokoldalúság fogalma föltételezi azt a szükségyszerűséget, hogy az erők szétforgalomsoltassanak, ez ismét azt, hogy a célok, köztük az „unum est necessarium”-é is, minél tehetetlenebbül szolgáltassanak, — valami örvendeteset tehát nem foglal magában . . .

Most veszem észre, hogy a föntiekben nem valami szerencsésen fejeztem ki gondolataimat. Úgy tűnhetik föl, mintha én csak tudást és minél több tudást kívánnék mindenáron. Nem. Az én felfogásom nagyon távol áll azokétól, akik minősítés nélkül való közművelődési fokok szerint akarják mérni az emberi boldogság mekoraságát. Sőt határozott meggyőződéseim az, hogy a kellő vallásérkölesí regulátor nélkül szükölködő tudás könnyen lejtőre jut s annál nagyobb gyorsasággal rohan rajta lefelé, minél terheltebb. Azokat az ismereteket tehát, amiket másokkal s első sorban az ifjúsággal közlünk, én nem csupán nagyságuk és sokféleségük szerint értékelem, hanem első sorban természetük szerint. A vad fák nagyobbakká lehetnek, mint a nemes gyümölcsfák, de nem értékesebbek, különösen, ha táplalkozásunkra való lefolyásukat tekintjük. Szerintem a legeggyűbb szent — simplex sicut columba — többet használt az emberiségnek, mint Görögország hét bőlese együlvéve. Meri meg tudta találni az Istenhez vezető utat, el is jutott hozzá s legalább egykét embertársát is elkallauzolta; holott emberek legfőlebb útvesztőkbe vezetnek bennünket, amikben néha dereng előttünk egy kis világosság, többnyire azonban csak tapogatózva mászkálhatunk nyomorultul. Az ismeret, a tudomány megbecsülhetetlen, ha rendeltetésünk elérésében segítségünkre van; ellenkező esetben vesztünkre is lehet. A gonosz lélek ugyanis senkit se kör-

nyez nagyobb előszeretettel, mint a tudományára és ismereteire büszke férfit. Egy Voltaire, Feuerbach, Nietzsche stb. szellemi förtelmeskedését például nem egyszerűen pathologiai szempontból kell ám tekinteni, hanem — hogy is mondjam csak — diabolico-dynamicaiából is. Amiből következik, hogy minél nagyobb valamely észbeli tehetség, annál erősebb karó kell melléje erkölcsbölcséletből, különben kiméltelenül le fogja törni a kisértés.

Talán sikerült végre kifejeznem, hogy nem azért szomorodtam el, mert láttam az értesítőkben, mennyi tanuló nem volt képes eljutni a kitűzött célhoz, — nem tudta megszerezni a megkívántó ismereteket, — vagy csak holtra fárada; hanem azért, hogy olyan soknak ki kellett dölnie. Ha egy csapat katonának bizonyos százaléka a cél elérése előtt holtan vagy súlyosan megbetegedve marad az uton, — nem a fölött szomorkodunk, hogy a célhoz el nem juthattak, hanem azon, hogy kidőlték, elpusztultak. És kutatjuk, mi okozhatta a szerencsétlenséget? Több szolgáltatást kívántak-e, mint amennyire mindazok képesek lehetnek volna, akiket a katonáskodásra alkalmasoknak találtak? Vagy a körülmények határoztak így?

Bizonyára itt is keresni lehet, vajjon a cél van-e messze kitolva, az eléréséhez megkívántó eszközök vagy azok felhasználása elégtelen-e? Vagy mi az oka a tömeges elhullásnak?

Sok mindent lehetne okolni, én azonban első sorban a korszellemet okozom, mely csak haladni, művelődni (?) akar, mohón, észtelenül s elérhetlen célok után tör. Ha a közművelődés akarjuk szolgálni, akkor a célt — szerintem — oda kellene kitűzni, ahova átlagos tanítói tehetség és lelkiismeretesség, átlagos tanítói tehetséget és szorgalmat adott idő alatt jó sikerrel elvezethetne. Nos az értesítők szerint a cél ennél sokkal messzebbre van kitolva, azért nem lehet elérni.

Iskolai bizonyítványokkal természetesen csak következtetni lehet, de nem ítéletet formálni arra nézve, mint fogják majd helyüket megállani az életben az osztályozottak. Lehet, hogy aki most a latin nyelvből, földrajzból, történelemből stb. megbukott, mint mechanikus, földaláló, fölül fogja mulni Edisont s ha számítani, mértani, vegytani ismeretekben engedték volna őt a következő osztályok látogatása által gyarapodni és tökéletesedni, — még többre vitte volna. Csakhogy ezt nem lehet engedni, mert ki van mondva, hogy aki kenyérből fel kilét akar elfogyasztani, annak szalonából is el kell fogyasztani a galambtíz dekát. Ha nem tud annyit, — álljon felre, jövőre kenyeret se ehetik. Tudom, hogy ennek így kell lenni, mert egy szakmában való tökéletesedésre csak annak van jussa, aki nyolc középiskolát elvégezett; de ha másképpen volna, talán jobban volna. Az élet legalább e mellett szól. Ha ugyanis például egy Fejérvári Géza bárót kikerdeznék a nyelvtanból — akármilyen nyelvnek a grammatikájából! — leesnék az állunk a csodálkozástól, hogy az az ember magasabbra vihette kisbírósnál. Pedig tanum rá ez a szerencsétlen ország, hogy magasabbra vitte.

Egyébiránt nem az a földadatom, hogy bös-

törködjem, hogy az értesítőket ismeressem. Nos hát térjünk arra.

I.

A gyulafehérvári főgimnázium értesítője mindenekelőtt közli az intézet egy évi történetét. A vallás erkölcsi állapot föltüntetésénél kiemeli, hogy az ifjúság egy része naponként járult a szent áldozáshoz, ami egyébiránt éppen nem csoda. Ország-világ tudja, hogy Gyulafehérvárot a példaadásnak oly bő forrása bugyog, mely azonnal ragadó folyóvá lesz és viszi magával a lelkeket. Kiváló figyelmet szenteltek a szállásügynek. Minden szállásadónak nyomatott házirendszabályt kellett a tanulók szobájában elhelyezni és föl is ügyelni rá, hogy rendelkezései megtartassanak. Az egészségi állapot ismertetésénél — mely kielégítő volt — közli az értesítő az alispán rendelkezését arról, miként bocsátassanak iskolába fertőzött betegséget kiallított vagy olyan tanulók, akik fertőzött betegségben levőkkel közös szállást bírnak. — A tanulók több iskolai ünnepet s egy szünetelődést rendeztek; több kisebb és egy nagyobb kirándulásban vettek részt, sőt tizennégyen Rómában is voltak az ifjúsági zarándoklattal. Ad vocem Roma: szentségés Atyánkról se feledkezett meg az ifjúság, mert 180 koronát juttatott hozzá, hogy vele Őt súlyos egyházkormányzati anyagi gondjaiban csekély erejéhez mérten gyermeki készséggel támogassa.

Az intézet évfolytában több kisebb-nagyobb pénzbeli adományban részesült s egy 400 koronás alapítvánnyal gyarapodott, melyet Straubert Ödön, az intézetnek egykor tanára, végrendeletileg hagyományozott. Meglepo szaporodást mutat úgy az intézet, mint az ifjúsági könyvtár. Amaz 328 művel több mint 400 darabban, emez 192 művel 286 darabban gyarapodott. De szépen gazdagodtak a különböző szertárak is gipszintakban, szemléltető képekben, illusztrációkban, diapositiv és stereoszkópius képekben, (ezeket, valamint a hozzájuk való új szemléltető készüléket, két darab alumínium perfszkópot Amerikából hozatták) és filológiai segédeszközökben.

Az ifjúsági egyesületekre vonatkozólag örömmel lehet megemlékeznünk arról, hogy a Mária-kongregáció szépen virágzik, amennyiben — jelöltekkel együtt — 50 tagja van; de gyümölcsözök is, mert — a tagok legnagyobb része naponként áldozik. Van a dalsiskola, mely 124 csengő hangot és 169 csengő koronát mond sajátjának; népes önképzőköri (56 rendes és 55 pártoló taggal), mely azonban, dacára annak, hogy tiz pályadíjjal is volt serkentgetve, egy kis aluszékonyságot mutatott. Tisztelettel mellőzve a vándoregyesületet, mely ha nem határozottan rossz is, legfőkébb csak közömbös intézmény lehet, de föltétlenül jó semmiesetre se, megemlítem még a segítő egyesületet és a tornakört. Emez csak egy év előtt létesült, de életrevalónak bizonyult. Hasznosnak pedig nem is kell mondani, hogy elsőrendű. Rendezett egy sikerült tornaestélyt s van 120 koronája. Amaz már 36 év óta működik áldásosan. A mult iskolaévből 674 koronát fordított szegénysorsú jó tanulók fölruházására, a

kölcsönkönyvtárából pedig kiadott használatra 101 tanulónak 535 példány iskolai könyvet több mint ezer korona értékben!

Az értesítő erőfölvételi kimutatásokat is közöl a négy fölsőbb osztálybeliek állapotról év elején és végén. Nem merek hozzászólni, mert — mea culpa! — nem tudom mi az a húzódás-tolódás-sarkozás. Ötven éves vagyok — kerekaszamban beszélni — de erről eddig se nem olvastam, se beszélni nem hallottam. Ez mutatja, hogy még — a rossz papnak is holtig van mit tanulnia. A számok egyébiránt — föltéve, hogy a növekedésük jól jelent, nem úgy mint az én lázamé — a legszébb eredményt hirdetik, mert némelyik ifjúnak a „húzódása“ év végére megkétszereződött, a „tolódása“ pedig még annál is előbbre jutott.

A tanulók száma volt 336, akik közül vizsgát tett 311. Vallás szerint 157 kath., a többi rendezetlen vallásállapotú. Csak minden nyolcadik tanulót hívják Áronnak, Mendelnek stb. Itt tehát még tűrhetőleg állunk. Megbukott 53 tanuló, tehát majdnem 17%! jeles lett 19 (6%); jó 81 (26%); elégséges 188 (60%!) Ez a szám azt mondja, hogy több mint fele azoknak, akiket a „Tauglich“-chal besoroztak mint alkalmassakat: csak keserves kinszenvedéssel tudott eljutni a célhoz. Vajjon a sorozó bizottság volt-e elnéző annak idején vagy az illető ifjak gyengültek-e meg olyan gyorsan és folytában?

Érdekes kérdések, hát — hagyjuk!

Sebeshelyi.

A KÖZÖNSÉG KÖRÉBŐL.

Szervezkedjünk-e?

Ez éppen olyan kérdés, mint mikor a házt lángokban áll, majd leszakad a tető és bent még van értékes valamink megmenteni való, melyet ebben a pillanatban még könnyű szerrel meg lehet menteni, de a jövő pillanatban már minden késő és kérdjük, hogy mentsünk-e?

Igy állunk az erdélyi katolikus szervezkedésével is. Az istentelenség tábora szívós és gyors szervezkedéssel már felülkerekedett rajtunk, veszélyel fenyeget itt Erdélyben mindent, ami keresztény, már-már uralkodnak lelkünkön és mi mégis azon töprengünk nagyon sokan, hogy szervezkedjünk-e? Hébe-korba végig tekintünk felületesen a szürke mindennapi életben, s mikor látjuk, hogy a föld úgy forog, mint eddig s a nap úgy árasztja melegét ma is rák, mint a tegnap, akkor úgy gondoljuk, hogy minden rendjén van és alszunk tovább, hisz nem olyan sötét a világ, mint a milyennek a fel-felajduló katolikus lapok festik, zsidó lapokat járattván, azok nagy bölcsen azt sugják nekünk, hogy a katolikus tábor a népszövetség révén, erős, hatalmas, legyőzhetetlen, pedig-pedig ezt csak a katolikus lapok kiadóhivatalai tudják legjobban... Jobb volna, ha nem ámitanánk magunkat azzal a nagy hóllyággal, melyet a zsidó lapok felfújnak a katolikuság számára, hogy annál jobban tetlenkedjenek tovább. Kezdenék már az oltáshoz, a mig nem késő...

Tüdőbetegségek, hurutok, szararköhöges, skrofulozis, influenza
ellen számtalan tanár és orvos által naponta ajánlva.

Mint hogy értéketlen utánzatokat is kínálnak, kérjen mindenkor „Roche“ eredeti csomagolást.

F. Hoffmann-La Roche & Co. Basel (Svjc)

Sirolin

Emeli az étvágyat és a testsúlyt, megszűnteti a köhögést, váládékat, éjjeli izzadást.

„Roche“

Kapható orvosi rendelésre a gyógyszerárúban. — Ára övegenként 4.— korona.

Ha a katolikuságot ért sérelmeket sorolnám fel, amely szervezetlenségünk folytán ér, akkor nem volna elég arra e lap terjedelme, azért nem is érdemes a panaszok felsorolására szót vesztegetni, azt megláthatjuk, tapasztalhatjuk a mindennapi életben, ha egy kissé levetjük szemünkről azt a szürke hályogot, amely a lamhaságunk folytán képződött oda, avagy ami még legjobb, járassunk katolikus lapot, ott garmada számra állnak a bajok a sorok között, amelyet a gyakorlati élet igazol, mert hát nem a levegőből potyantak ám azok oda . . .

S amikor így megtartottuk a szemlét a sérelmeink világában, akkor vessünk pillantást a szerte portyázó katolikus szervezeteinkre, amelyek még csak most nőttek ki a gyermek böleséből, várják a katolikuságot, lelkész és hívót egyaránt kibontott zászlójuk alá, s ha megláttuk, ne késlekedjünk tovább, menjünk a törzskönyv vezetőkhöz és iratkozzunk be, legyünk öntudatos tagjai annak a katolikus szervezetnek, amelybe szegődünk, nemuljon el már egyszer az a panasz, hogy nagy a drágaság, nem jut ide is, ez ma már túlhaladott álláspont, mindenki iratkozott valamilyen szervezetbe, s ha ez nem, akkor biztosan támogat előfizetéssel egy pár zsidó lapot.

A huszadik században a szervezetek gomba módra szaporodván, akár rossz, vagy jó irányban, sorompóba állították az embereket, ez elől elzárkózni lehetetlen. A katolikuságra nézve rég eltűnt már a vértanuság kora, a marcona cézárak, hóhéregények, börtönök és vérpadok helyett vannak modern cézáraink, hóhéraink, majd a zsidólapok szerkesztősejében, majd pedig kint a gyakorlati életben, a modern gúnyos kiszólások alakjában, a melyek majd itt, majd ott teritenek le egy-egy öntudatlan szervezeten katolikus lelket. A katolikuság csatája végnélküli, a pokol nem alszik, a katolikusok üldözése ma is tart, csak modern formában.

Kérdezzük, hogy hol kezdjük a mentést? a védelmet? melyik szervezetet alkossuk meg hamarabb, melyik szervezetbe iratkozzunk? Erre megfelel a helyi körülmény s ha látjuk, hogy valamely katolikus szervezetünknek nincs talaja, a nép közönyös, ott talajt kell csinálni, egy kis áldozattal hozassunk a központoktól röpiratokat és azokat ingyen ki kell osztani a nép között és pár hét múlva gyűlést tartani, ha a talaj feligmeddig így elkészült. Ott a nép aztán megmondja a véleményét. Ne legyen város és község, hogy ott valamilyen szervezetünk ne volna, különösen nem szabad hiányozni a katolikus népszövetség helyi csoportjának, a hol csak katolikusok vannak.

S hogy a népet kiragadjuk a szociáldemokrácia karmai közül (ha most nincs benne valahol, de már számtalanszor számtalan helyen bebizonnyult, hogy később eltántorodott, pedig irtózott még a „szociális“ szótól is) gazdasági szervezetet kell alkotnunk, akár keresztény szociális egyesületet, akár a keresztény szociális szakszervezetnek valamelyik helyi csoportját, a mi mindenütt gyönyörűen bevált.

Kolozsvár, 1908. augusztus hó.

Simon Károly,
gyári munkás.

Szerkesztői üzenet.

D. B. Bordos. A pályázati hirdetémyért járó 2 koronát szíveskedjék beküldeni.
P. S. Nagyszében. Köszönet. Jónni fog.

Pályázat.

Az újvinci (Alsóféhérm. pósta Alvinc) róm. kath. kántortanítói állomásra pályázatot nyitattik. Javadalma: 2 szobás szép lakás, konyha, pince, kamra, istálló, 1 1/2 hold kert; értéke 60 kor.; 12 kat. hold adómentes szántóföld: bérértéke 200 kor.; 1/2 hold legelő: értéke 20 kor.; 400 öl szőlőnek való föld: értéke 3 kor., adóhivataltól 410 kor.; 3 öl fa behordva, melyből a tanterem is fütendő; irodaátalány és favágatásért 13 kor. 60 fill. Stóla 20 kor. A pályázati kérvények az újvinci róm. kath. iskolaszékre címezve Pucher Anklét alvinci lelkészhez szeptember 5-ig benyújtandók. Állomás azonnal elfoglalható. Fizeteskiegészítésre államsegélyért folyamodtunk.

A gyergyóremetei segédkántor és sekrestyési állásra az egyháztanács pályázatot hirdet.

Javadalma: 1) évi 600 korona fizetés pénzkepeből; 2) stola illetmény évenként mintegy 200 korona; 3) 2 hold 13042 □-öl első osztályú tagosított birtok; 4) jó új lakás gazdasági épületekkel és 1022 □-öl kerttel; 5) a templom ruhái mosatásáért évenként 40 korona.

Kötelessége: 1) a sekrestyési teendőnek pontos és buzgó teljesítése; 2) szükség esetén a kántori teendőknél segédkezés; 3) a templom ruháinak mosatása; 4) hetenként egy órában az egyházi énekantatásban segédkezés.

Pályázhatnak nem okleveles egyének is, kik az orgonálásban kellő jártassággal bírnak.

Személyesen jelentkezők előnyben részesülnek.

A pályázatok szeptember hó 12-ig a lelkési hivatalhoz beadandók.

Gyergyóremete, u. p. Ditró. 1908. augusztus 20-án.

Kiss Dénes,
lelkész.

A szentdemeteri (Udvarhelyvárm.) róm. kath. kántortanítói állásra pályázatot hirdettek. Jövedelem: 1000 K., melyből 598 K. államsegély, a többi a hitközségtől terményben, földhasznélvezetben, s részint pénzben. Pályázat határideje szeptember 6., mely napon személyes megjelenés is szükséges.

Dénes Béla,
róm. kath. lelkész isksz. elnök Bordoson.

VÁROSI ÉS TOURISTA GALLÉR-KÖPPENYEK

valódi stájer és szavatolt vizálló lodenből, minta és mérték szerint eredeti árkban, valamint ugyanolyan lodenek :: ::

férfi és gyermek öltönyöknek

KAPHATÓK

PETRI F. VILMOSNÁL GYULAFEHÉRVÁR. (VÁR.)

Schmidt János, Budapest, IX. Ráday-u. 40.

Speciálista bármily stílus és vallásu
templomberendezési tárgyak
javítása különösen: modern
olajlak márványozásra.

SIMON LÁSZLÓ

orgona és harmonium készítő
KOLOZSVÁRT, JÓKAI-UTCA 5 sz.

Elvállalok bármily kivitelű új orgona készítését, átalakítást, kibővítést és hangolást, valamint iskolai harmonium készítését.

Továbbá oltár és szószek fölé koronákat jótállás mellett szilárd anyagból és a kitűzőtt időre pontosan elkészítve.

Szíves pártfogását kéri

mély tisztelettel **Simon László**
orgona készítő.

AKINEK

eladó birtoka van, vagy aki birtokot venni akar, vagy ha eladásra szánt könyvtára, irodalmi műve, zeneeszköze, festménye, régi könyve, olajfestésű képe, szobra, fegyvere, régi pénze, ékszere, butora, háztartási, gazdasági és más értékes eszköze van, az hirdessen a **KÖZMŰVELŐDÉS** BEN mely lap a felsoroltak iránt érdeklődő közönség körében forog leginkább közkezen. **Egy szó 5 fill.** Czim: **Közművelődés kiadóhivatala**, (Papp György könyvnyomdája) Gyulafehérvárt.

A népiskola tananyagának tantárgyankénti beosztására szolgáló

Részletes Tantervnyomtatvány

(sajtó alatt); vagy az osztályonkénti feldolgozásra használható

Tananyagbeosztási nyomtatvány

a **miniszteri** és külön a **róm. kath.** tanterv szerint készült füzetekben megrendelhető a hat vagy bármelyik öt oszt. szám. **postadíjjal** együtt 2 kor., négy oszt. 1.80, három oszt. 1.60, két oszt. 1.40, egy oszt. 1 korona előleges beküldése mellett

GYERKES MIHÁLY ig. tanítónál
Székelyudvarhely.

Papp György könyvnyomdája Gyulafehérvárt.

Legujabb könyvnyomda Alsófehérvármegyében.

Szállítója s nyomtatója:

a Nagyméltóságú és főtisztelendő erdélyi püspöki hivatalnak, a gyulafehérvári ev. ref. esperesi hivatalnak, az Erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulatnak, a Gyulafehérvári róm. kath. főgimnáziumnak, a Gyulafehérvári kir. törvénytársaságnak és kir. ügyészségnek, Gyulafehérvár sz. kir. város tanácsának, a Gyulafehérvári takarékpénztár részvénytársaságnak, a Gyulafehérvári népbank részvénytársaságnak, a Gyulafehérvári „Julia“ takarékpénztár részvénytársaságnak, a Gyulafehérvári püspöki elemi és polgári leányiskolának, a Gyulafehérvári állami elemi és Gyulafehérvári iparos és kereskedő tanonciskolának, a Gyulafehérvári kir. közjegyzői hivatalnak, az összes ügyvédi irodáknak, a gyulafehérvári és vidéki nagyobb kereskedő cégeknek, a Gyulafehérvári „Johanna“ gőzmalomnak, a Zalatnai állami kőfaragó és kőcsiszoló ipari szakiskolának, a Zalatnai takarékpénztár részvénytársaságnak stb. és az erdélyrészi róm. kath. lelkészi hivatalok egy nagyobb részének.

♣♣♣♣♣♣ **Állandó kiadványai:** ♣♣♣♣♣♣

KÖZMŰVELŐDÉS

Politikai, társadalmi, rk. vallásirodalmi és szép-
* * * * * irodalmi heti közlöny. * * * * *
Az erd. róm. kath. Irodalmi Társulat
tulajdonában.
XXX-ik évfolyam.

Gyulafehérvári Hírlap

Politikai, társadalmi, szépirodalmi és közgazdasági
* * * * * hetilap. * * * * *
Saját tulajdonában.
XXVI. évfolyam.

Erdélyi Oltáregyes. Lap

Az oltáregyesületek hivatalos közlönye. V. évfolyam.
Megjelenik füzet alakban havonként egy-
szer két nyomtatott iv terjedelemben.
Előfizetési ára egész évre 2 korona.

E nyomdában jelentek meg továbbá és kaphatók a következő művek:

PÜSPÖKMEGYEI ZSINAT.

Írta: Forster János, szentszéki tanácsos.

Háromszáztizenkét sűrűn nyomtatott oldalon tájékoztat ezen, az olvasó külön észrevételeinek feljegyzésére szolgáló margóval ellátott vastkos füzet a megyei zsinat megtartásának módjáról és szükséges előkészületeiről, az erdélyi speciális viszonyok tekintetbe vételével, a következő tartalom-jegyzék szerinti sorrendben: Előszó. — A zsinatról általában. — Megyei zsinat Erdélyben 1822-ik évben. — A kolozsvári 1848. évi zsinat. (?) — A megyei zsinat előkészítése, — összehívása, — helye és ideje, — tagjai, — hatásköre, — tisztviselői. — A zsinati ügymenet leírása. — A zsinat tárgyalási anyagáról. — A hitigazságok hirdetése. — A prédikálás, hitoktatás. — A szentségek. — A keresztség. — A bérmálás. — Az Eucharistia. — A bűnbánat. — Az utolsó kenet. — Az egyházi rend. — A házasság. — A papság tökéletes élete. — A testületi tisztesség. — A pap háztája. — Testületi szellem. — A zsinat egyéb teendői. — A szerzetesek ügye. — A hívő nép erkölcsi nevelése. — A hivatalos ügykezelés. — Az egyházi bíráskodás. — Zárószó.

A füzet ára 2 korona. Bérmentes küldéssel 2 kor. 20 fillér.

Intenciók könyv.

(Liber intentionum.)

A szentmisék naponkénti folytatólagos végzésének kimutatására szolgáló rovatos könyv akár egyes áldozárok, **ad personam**, akár nagyobb egyházak vagy szerzetestestületek sekrestyeigazgatói számára.

- Ára 1 kor. 60 fillér, portómentes küldéssel 2 korona. -

Az élet értéke és jelentősége.

Bilczewski József lemergi püspök körlevele a középiskolai tanulókhöz. Ford. Szpori János, főgimn. tanár.
Ára 20 fillér.

A gyermekek házi neveléséről.

Írta: Bálint György. Ára 10 fillér.

Papi nyugdíj könyvecske. Ára 20 fillér.

Lelkészi hivatali nyomtatványok, püspöki, esperesi, lelkészi címmel nyomtatott levélpapírok, levélborítékok stb. stb. nagyraktára.